

3.3 Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Žákem se speciálními vzdělávacími potřebami se rozumí osoba, která k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění a užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. Podpůrnými opatřeními se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám žáka. Tito žáci mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření z výčtu uvedeného v § 16 Školského zákona. Podpůrná opatření realizuje škola ve spolupráci se školským poradenským zařízením (ŠPZ).

3.3.1 Pojetí vzdělávání žáků s přiznanými podpůrnými opatřeními

Při plánování a realizaci vzdělávání žáků s přiznanými podpůrnými opatřeními je třeba mít na zřeteli fakt, že se žáci ve svých individuálních vzdělávacích potřebách a možnostech liší. Účelem podpory vzdělávání těchto žáků je plné zapojení a maximální využití vzdělávacího potenciálu každého žáka s ohledem na jeho individuální možnosti a schopnosti. Pedagog tomu přizpůsobuje své vzdělávací strategie na základě stanovených podpůrných opatření. Pravidla pro použití podpůrných opatření školou a školským zařízením stanovuje vyhláška č. 27/2016 Sb.

Podle ŠVP se uskutečňuje vzdělávání všech žáků školy. Pro žáky s přiznanými podpůrnými opatřeními prvního stupně je ŠVP podkladem pro zpracování plánu pedagogické podpory (PLPP) a pro žáky s přiznanými podpůrnými opatřeními od druhého stupně podkladem pro tvorbu individuálního vzdělávacího plánu (IVP). PLPP i IVP zpracovává škola.

Na úrovni IVP je možné na doporučení školského poradenského zařízení (v případech stanovených Přílohou č. 1 vyhlášky č. 27/2016 Sb.) v rámci podpůrných opatření upravit očekávané výstupy stanovené ŠVP, případně upravit vzdělávací obsah tak, aby byl zajištěn soulad mezi vzdělávacími požadavky a skutečnými možnostmi žáků a aby vzdělávání směřovalo k dosažení jejich osobního maxima.

K úpravám očekávaných výstupů stanovených v ŠVP se využívá podpůrné opatření IVP. To umožňuje u žáků s přiznanými podpůrnými opatřeními, za podmínek stanovených školským zákonem a vyhláškou č. 27/2016 Sb., upravovat očekávané výstupy vzdělávání, případně je možné přizpůsobit i výběr učiva.

K úpravám vzdělávacích obsahů stanovených ve ŠVP dochází také na úrovni IVP. To znamená, že části vzdělávacích obsahů některých vzdělávacích oborů lze nahradit jinými vzdělávacími obsahy nebo celý vzdělávací obsah některého vzdělávacího oboru lze nahradit obsahem jiného vzdělávacího oboru, který lépe vyhovuje jejich vzdělávacím možnostem. V IVP žáků s přiznanými podpůrnými opatřeními lze v souvislosti s náhradou části nebo celého vzdělávacího obsahu vzdělávacích oborů změnit minimální časové dotace vzdělávacích oblastí (oborů) stanovené v kapitole 7 RVP ZV. V souladu s principy individualizace a diferenciací vzdělávání je na doporučení ŠPZ zařazována do IVP speciálně pedagogická a pedagogická intervence.

Při vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením je třeba zohledňovat jejich specifika: problémy v učení – čtení, psaní, počítání; nepřesné vnímání času; obtížné rozlišování podstatného a podružného; neschopnost pracovat s abstrakcí; snížená možnost učit se na základě zkušenosti, pracovat se změnou; problémy s technikou učení; problémy s porozuměním významu slov;

krátkodobá paměť neumožňující dobré fungování pracovní paměti, malá představivost; nedostatečná jazyková způsobilost, nižší schopnost číst a pamatovat si čtené, řešit problémy a vnímat souvislosti.

Mezi podpůrná opatření, která se kromě běžných pedagogických opatření ve vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením osvědčují, patří například posilování kognitivních schopností s využitím dynamických a tréninkových postupů, intervence s využitím specifických, speciálně pedagogických metodik a rozvojových materiálů; pravidelné a systematické doučování ve škole, podpora přípravy na školu v rodině, podpora osvojování jazykových dovedností, podpora poskytovaná v součinnosti asistenta pedagoga.

3.3.2 Systém péče o žáky s přiznanými podpůrnými opatřeními ve škole

Školní poradenské pracoviště

Podporu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na naší škole zajišťuje školní poradenské pracoviště (ŠPP), které je tvořeno výchovným poradcem, školním metodikem prevence rizikového chování a speciálním pedagogem.

Výchovný poradce je koordinátorem ŠPP. Hlavní rolí výchovného poradce v tomto procesu je koordinace činností souvisejících se vzděláváním žáků s potřebou podpůrných opatření. Koordinuje mezi vyučujícími různých předmětů tvorbu a konečnou podobu dokumentů (IVP, PLPP atd.). Dohlíží na realizaci podpůrných opatření doporučených danému žákovi v praxi. Koordinuje spolupráci školy a školského poradenského zařízení nebo dalších institucí podílejících se na vzdělávání a výchově žáka.

Školní metodik prevence rizikového chování připravuje vhodné podmínky pro integraci žáků se specifickými poruchami chování ve škole a koordinuje poskytování poradenských a preventivních služeb těmto žákům školou a specializovanými školskými zařízeními.

Školní speciální pedagog vykonává činnosti (depistážní, diagnostické a intervenční, metodické a koordinační) zaměřené na odbornou podporu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a všech ostatních žáků, kteří potřebují speciálně pedagogickou podporu a péči založenou na krátkodobých či dlouhodobých podpůrných opatřeních.

Poradenský pracovník školy spolupracuje s dalšími pedagogickými pracovníky, zejména třídním učitelem, a pomáhá zajišťovat pravidelnou komunikaci se zákonnými zástupci. Pravidelně komunikuje se školskými poradenskými zařízeními (ŠPZ), která zajišťují návrhy podpůrných opatření a podílejí se na jejich realizaci ve školách. Při formulaci a naplňování doporučení ke vzdělávání žáka s potřebou podpůrných opatření spolupracuje škola, školské poradenské zařízení a žák, respektive zákonný zástupce žáka. V případě potřeby spolupracuje škola s orgánem sociálně-právní ochrany dětí.

Podpůrná opatření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami jsou v naší škole využívána podle doporučení školského poradenského zařízení a přiznaného stupně podpory zejména:

a) v oblasti metod výuky:

- respektování odlišných stylů učení jednotlivých žáků,
- metody a formy práce, které umožní častější kontrolu a poskytování zpětné vazby žákovi,
- důraz na logickou provázanost a smysluplnost vzdělávacího obsahu,
- respektování pracovního tempa žáků a poskytování dostatečného času k zvládnutí úkolů.

b) v oblasti organizace výuky:

- střídání forem a činností během výuky,
- využívání skupinové výuky a postupný přechod k systému kooperativní výuky,

- v případě doporučení ve vyučovací hodině vkládání krátkých přestávek.
- c) zařazení předmětů speciálně pedagogické péče:**
 - jedná se o druh intervence, která má přispět ke zlepšení aktuálních obtíží žáka například na rozvoj grafomotorických dovedností žáka, na podporu při reedukaci specifických poruch učení, k rozvoji percepčně-motorických funkcí, rozvoji jazykových kompetencí a komunikačních dovedností, k rozvoji prostorové orientace a orientaci v čase, pozornosti, paměti, či k zajištění logopedické péče.
- d) zařazení pedagogické intervence:**
 - pedagogická intervence slouží zejména k podpoře vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami ve vyučovacích předmětech, kde je třeba posílit jeho vzdělávání, ke kompenzaci nedostatečné domácí přípravy na výuku a k rozvoji učebního stylu žáka,
 - pedagogická intervence se poskytuje jako opatření prvního stupně na základě rozhodnutí ředitele či doporučení školského poradenského zařízení. Na základě zhodnocení předloženého návrhu a souhlasu zákonného zástupce rozhodne ředitel školy o možnosti poskytování pedagogické intervence,
 - na základě vyhodnocení úspěšnosti poskytování pedagogické intervence rozhodne ředitel školy o dalším postupu ve smyslu ukončení poskytování z důvodu odstranění vstupních obtíží, pokračování v poskytování na další období 3 měsíců, doporučení k vyšetření v ŠPZ.

Podpůrná opatření prvního stupně

V případě, že se při vzdělávání žáka objeví mírné obtíže ve vzdělávání (např. pomalejší tempo práce, drobné obtíže ve čtení, psaní, počítání, problémy se zapomínáním, drobné obtíže v koncentraci pozornosti atd.), které vyžadují kompenzaci, a u nichž je možné prostřednictvím mírných úprav v režimu školní výuky a domácí přípravy dosáhnout zlepšení, poskytuje škola žákovi podpůrná opatření prvního stupně. Tato opatření zahrnují také podporu žáků z důvodů akcelerovaného vývoje školních dovedností. Další situace, směřující k poskytování prvního stupně podpůrných opatření, jsou obtíže vyvolané zejména aktuálně nepříznivým zdravotním nebo psychickým stavem, případně se jedná o dlouhodobé problémy malého rozsahu a intenzity. Škola zohledňuje sociální status, vztahovou síť žáka a jeho sociální a rodinné prostředí. Podpůrná opatření směřují k naplňování speciálních vzdělávacích potřeb žáka, a pokud jsou účelné, mohou podporovat žáka v celém průběhu jeho vzdělávání.

Úpravy ve vzdělávání žáka navrhnou pedagogičtí pracovníci, přitom spolupracují s pedagogickým pracovníkem poskytujícím poradenské služby ve škole (výchovný poradce, metodik prevence rizikového chování, speciální pedagog) a zákonným zástupcem žáka.

Pravidla a průběh tvorby, realizace a vyhodnocování PLPP

Nepostačuje-li samotné zohlednění individuálních vzdělávacích potřeb žáka při vzdělávání, zpracuje škola **Plán pedagogické podpory (PLPP)**, a to za podmínek stanovených v příloze č. 1 vyhl. 27/2016 Sb. PLPP sestavuje třídní učitel nebo učitel konkrétního vyučovacího předmětu za pomoci výchovného poradce a speciálního pedagoga. Před jeho zpracováním probíhají rozhovory s jednotlivými vyučujícími, s cílem stanovení např. metod práce s žákem, způsobů kontroly osvojení znalostí a dovedností. Třídní učitel zajistí konzultaci s rodiči. PLPP zahrnuje zejména popis obtíží a speciálních vzdělávacích potřeb žáka, podpůrná opatření prvního stupně, stanovení cílů podpory a

způsobu vyhodnocování naplňování plánu. PLPP škola průběžně aktualizuje v souladu s vývojem speciálních vzdělávacích potřeb žáka. Poskytování podpůrných opatření prvního stupně škola průběžně vyhodnocuje. Nejpozději po 3 měsících od zahájení poskytování podpůrných opatření poskytovaných na základě PLPP škola vyhodnotí, zda podpůrná opatření vedou k naplnění stanovených cílů. Není-li tomu tak, doporučí škola zákonnému zástupci žáka využití poradenské pomoci ŠPZ. Do doby zahájení poskytování podpůrných opatření druhého až pátého stupně na základě doporučení ŠPZ poskytuje škola podpůrná opatření prvního stupně na základě PLPP.

S PLPP třídní učitel seznámí zákonného zástupce žáka, žáka, všechny vyučující žáka a další pedagogické pracovníky podílející se na provádění tohoto plánu.

Při vyhodnocování PLPP je zejména sledováno, zda jsou poskytnutá podpůrná opatření dostačující a vedou ke zmírnění, či odstranění obtíží. Vyhodnocování probíhá na základě pozorování v hodině, rozhovoru se zákonným zástupcem, prověřování znalostí a dovedností žáka a reflexe jeho výsledků, analýzy procesů, výkonů a výsledků činností žáka, hodnocení portfolia žákovských prací, či analýzy domácí přípravy žáka.

Pokud obtíže nadále přetrvávají, či dosahují vyšší intenzity a opatření školy nejsou dostačující k naplňování vzdělávacích potřeb žáka, je zákonnému zástupci žáka doporučeno vyšetření ve ŠPZ. Poradenskou pomoc ŠPZ může využít zákonný zástupce také na základě svého uvážení. Neposkytuje-li zákonný zástupce žáka součinnost směřující k přiznání podpůrných opatření, jež jsou v nejlepším zájmu žáka, postupuje škola a ŠPZ podle jiného právního předpisu, zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Na základě vyšetření vydává ŠPZ zprávu a doporučení za účelem stanovení podpůrných opatření pro vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami, mezi něž mohou patřit podpůrná opatření druhého až pátého stupně.

Podpůrná opatření druhého až pátého stupně

Podpůrná opatření druhého až pátého stupně škola poskytuje bezodkladně po obdržení doporučení ŠPZ a poté, co zákonný zástupce žáka udělil ve škole písemný informovaný souhlas s jejich poskytováním. Charakter speciálních vzdělávacích potřeb vyžaduje například dopomoc **asistenta pedagoga**.

Není-li možné ze závažných důvodů zabezpečit bezodkladné poskytování doporučeného podpůrného opatření, poskytuje škola po projednání se ŠPZ a na základě informovaného souhlasu zákonného zástupce žáka po dobu nezbytně nutnou jiné obdobné podpůrné opatření stejného stupně. Není-li doporučené podpůrné opatření poskytnuto do 4 měsíců ode dne vydání doporučení, škola projedná tuto skutečnost se ŠPZ.

Škola ve spolupráci se ŠPZ, žákem a zákonným zástupcem žáka průběžně vyhodnocuje poskytování podpůrného opatření. Shledá-li škola, že podpůrná opatření nejsou dostačující nebo nevedou k naplňování vzdělávacích možností a potřeb žáka, bezodkladně doporučí zákonnému zástupci žáka využití poradenské pomoci ŠPZ. Obdobně škola postupuje i v případě, shledá-li, že poskytovaná podpůrná opatření již nejsou potřebná.

Pravidla a průběh tvorby, realizace a vyhodnocování IVP

Individuální vzdělávací plán (IVP) jako podpůrné opatření navrhuje ŠPZ a zpracovává ho škola na základě žádosti zákonného zástupce žáka. IVP sestavuje třídní učitel nebo učitel konkrétního

vyučovacího předmětu za pomoci výchovného poradce a speciálního pedagoga. Vychází ze ŠVP, vyhovuje vzdělávacím potřebám žáka. IVP v případě potřeby zahrnuje předměty speciálně pedagogické péče a pedagogickou intervenci. V IVP jsou uvedeny zejména informace o úpravách obsahu vzdělávání žáka, časovém a obsahovém rozvržení vzdělávání, úpravách metod a forem výuky a hodnocení žáka, případné úpravě výstupů ze vzdělávání žáka. IVP je zpracován bez zbytečného odkladu, nejpozději však do 1 měsíce ode dne, kdy škola obdržela doporučení a žádost zákonného zástupce žáka. IVP může být doplňován a upravován v průběhu celého školního roku podle potřeb žáka. IVP se konzultuje ve spolupráci se ŠPZ. Třídní učitel seznámí s IVP všechny vyučující žáka a současně žáka a zákonného zástupce, který tuto skutečnost potvrdí svým podpisem. Poskytování vzdělávání podle IVP lze uskutečnit pouze na základě písemného informovaného souhlasu zákonného zástupce žáka podle § 16 odst. 1. Naplňování IVP vyhodnocuje ŠPZ ve spolupráci se školou nejméně jednou ročně.

Při vyhodnocování IVP je zejména sledováno, zda jsou poskytnutá podpůrná opatření dostačující a vedou ke zmírnění, či odstranění obtíží. Vyhodnocování probíhá na základě pozorování v hodině, rozhovoru se zákonným zástupcem, prověřování znalostí a dovedností žáka a reflexe jeho výsledků, analýzy procesů, výkonů a výsledků činností žáka, hodnocení portfolia žákovských prací, či analýzy domácí přípravy žáka. V případě podpůrného opatření (spočívajícího v úpravě očekávaných výstupů) pro žáky s LMP od třetího stupně podpory, bude pro tvorbu IVP využívána minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření stanovená v RVP ZV a ŠVP.

Oblasti předmětů speciálně pedagogické péče

Jako podpůrná opatření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami jsou v naší škole zařazeny podle doporučení ŠPZ a přiznaného stupně podpory předměty speciálně pedagogické péče (PSPP). Jedná se o druh intervence, která má přispět ke zlepšení aktuálních obtíží žáka. Vzdělávací obsah těchto předmětů přizpůsobujeme vzdělávacím možnostem a předpokladům žáka s přiznanými podpůrnými opatřeními. Kompletní výčet oblastí je uveden v příloze č. 1 vyhlášky č. 27/2016 Sb. Na naší škole realizujeme nejčastěji rozvoj v následujících oblastech: reedukace specifických poruch učení a chování, trénink správné techniky čtení, se zaměřením na čtenářské tempo, plynulost, intonaci a porozumění textu, řečová výchova, podpora verbálního projevu, rozvoj vyjadřovacích schopností, slovní zásoby a artikulační obratnosti, nácvik sociální komunikace, náprava deficitů dílčích funkcí, zařazení uvolňovacích cvičení, rozvoj grafomotorických dovedností, jemné a hrubé motoriky, vizuomotoriky, fixace správných tvarů písmen, rozvoj vizuálně percepčních dovedností, rozvíjení sluchového vnímání, nácvik sluchové syntézy a analýzy slov, akustického vyznačování délek slabik, rozlišování tvrdých a měkkých souhlásek, diakritická znaménka, hranice slov, fonologická manipulace se slovy, pravo – levá a prostorová orientace.

PSPP není samostatný předmět, nemá osnovy, neznámkuje se na vysvědčení. Nenavyšuje maximální týdenní počet povinných vyučovacích hodin stanovených pro jednotlivé ročníky. Na každý týden je sestavován pracovníkem ŠPP plán na zařazení PSPP do týdenního učebního plánu každého žáka. Zařazení předmětů do týdenního plánu je proměnné, z důvodu neomezování týdenní časové dotace pouze u jednoho konkrétního předmětu. Tento systém plně ve shodě s požadavky žáků, rodičů i pedagogů optimálně zajišťuje realizaci PSPP v souladu s učebním plánem každého žáka.

3.3.3 Podmínky vzdělávání Žáků s přiznanými podpůrnými opatřeními

Pro úspěšné vzdělávání těchto Žáků je potřebné zabezpečit (případně umožnit):

- uplatňování principu diferenciací a individualizace vzdělávacího procesu při organizaci činností a při stanovování obsahu, forem i metod výuky,
- všechna stanovená podpůrná opatření při vzdělávání Žáků,
- při vzdělávání Žáka, který nemůže vnímat řeč sluchem, jako součást podpůrných opatření vzdělávání v komunikačním systému, který odpovídá jeho potřebám a s jehož užíváním má zkušenost,
- při vzdělávání Žáka, který při komunikaci využívá prostředky alternativní nebo augmentativní komunikace, jako součást podpůrných opatření vzdělávání v komunikačním systému, který odpovídá jeho vzdělávacím potřebám,
- v odůvodněných případech odlišnou délku vyučovacích hodin pro Žáky se speciálními vzdělávacími potřebami nebo dělení a spojování vyučovacích hodin,
- pro Žáky uvedené v § 16 odst. 9 školského zákona případné prodloužení základního vzdělávání na deset ročníků,
- formativní hodnocení vzdělávání Žáků se speciálními vzdělávacími potřebami,
- spolupráci se zákonnými zástupci Žáka, školskými poradenskými zařízeními a odbornými pracovníky školního poradenského pracoviště, v případě potřeby spolupráci s odborníky mimo oblast školství (zejména při tvorbě IVP),
- spolupráci s ostatními školami.

3.3.4 Komplexní zabezpečení péče pro Žáky sociálně znevýhodněné

Za sociálně znevýhodněné jsou pokládáni Žáci, kteří nemají stejné příležitosti ke vzdělávání jako většinová populace Žáků, a to hlavně v důsledku nepříznivých sociokulturních podmínek svých rodin nebo jiných prostředí, v nichž žijí. Sociální znevýhodnění vnímáme jako projev sociální nespravedlnosti, která může být prostřednictvím kompenzačních opatření zmírňována.

U těchto Žáků je potřebné zabezpečit následující postupy:

- identifikace Žáka ze sociálně znevýhodněného prostředí, příčiny a důsledky sociálního znevýhodnění,
- spolupráce školy s rodinami sociálně znevýhodněných dětí,
- možnosti vytvoření podmínek pro vzdělávání v rámci školy, zavedení PLPP, IVP, individualizace výuky, podpora asistentů, doučování,
- jako oporu využít Strategii předcházení školní neúspěšnosti a Preventivní program,
- uplatnění metod motivujících sociálně znevýhodněného Žáka:
 - a) mít své místo ve třídě = práce s třídním kolektivem,
 - b) zajištění pomůcek (fungující systém výpůjček, např. psací a rýsovací potřeby, elektronika),
 - c) ocenění za zcela konkrétní věc, chování,
 - d) nabídka volnočasových aktivit (např. bezplatný kroužek),
- zvážit možnosti podpory sociálně znevýhodněných dětí mimo školu: spolupráce s organizacemi sociální péče a s nestátními neziskovými organizacemi.